ΕΤΟΣ ΙΕ'. ΑΘΗΝΗΣΙ, τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1888 — ΚΥΡΙΑΚΗ ΑΡΙΘ. 248

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ.— ΑΘΗΝΩΝ. Ἐτησία δρ. 30. — Ἑξαμην. δρ. 15.—Τριμ. δρ. 8.—ΕΠΑΡΧΙΩΝ. Ἐτησ. 35.—Ἑξαμην. 18.—Τριμ. 10.—ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ. Ἐτησ. φρ. χρ. 45.—Ἑξαμην φρ. χρ. 25 — Τριμ. φρ. χρ. 14.—ΧΩΡΩΝ μὴ συμπεριλαμβανομένων ἐν τῷ διεθνεῖ ταχυδρομικῷ συνδέσμῳ. Ἐτησ. φρ. χρ. 50.—Ἑξαμ. φρ. χρ. 30.—Τριμ. φρ. χρ. 16.—ΤΙΜΗ ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΕΩΣ ΑΓΓΕΛΙΩΝ: Ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι (ἄνευ μεταβολῶν τοῦ κειμένου) ὁ στίχος ἅπαξ λεπ. 25. — Δὶς λεπ. 20. — Ἑντάκις λεπ. 15.— Δεκάκις λεπ. 10.—Πεντηκοντάκις καὶ πλέον λεπ. 5.—Ἐν ταῖς λοιπαῖς σελίσι κατὰ τὴν διατίμησιν τῶν ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ἔχουσαν οὕτως: Μετὰ τὴν Ἀλληλογραφίαν ὁ στίχος λεπ. 30.— Μετὰ τὸ Δελτίον τῆς θνησιμότητος λεπ. 50.— Πρὸ τῶν Παντοίων δρ. 1. — Μετὰ τὰς Εἰδήσεις δρ. 2.— Μετὰ τὰς Πινακίδας δρ. 3.—Πρὸ τῶν Τηλεγραφημάτων δρ. 4.— Μετὰ τὸ κύριον ἄρθρον δρ. 5. Εἰς ἐπανειλημένας δημοσιεύσεις τοῦ αὐτοῦ κειμένου ἄνευ μεταβολῶν γίνεται ἀνάλογος ἔκπτωσις. — ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΙ, ἐν αἷς πόλεσι δὲν ὑπάρχουσιν εἰδικοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς «Ἐφημερίδος», ἀποστελλομένου κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν Διεύθυνσιν αὐτῆς τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς δι' ἐπιταγῶν ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζιτικῶν ὄψεως ὡς καὶ εἰς χαρτονομίσματα γαλλικά, ἀγγλικά, ἢ ἰταλικὰ διὰ τὰς συνδρομὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἑλληνικὰ διὰ τὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ.—Ἅπασαι αἱ ἐπιστολαὶ δέον ν' ἀπευθύνωνται «πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἐφημερίδος».—ΓΡΑΦΕΙΑ Ὁδὸς Σοφοκλέους ἀριθ. 1, (ἀνοικτὰ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου).— ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ ΛΕΠΤΑ 10.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ, 4)16. Κυριακή. Βαβύλα μ. Μωϋσέως τοῦ προφήτου. — DIMANCHE P. XVII Les 7 Douleurs de N D. — Ἀνατολὴ ἡλ. ὥρ. 5, λ. 43.—Δύσις ὥρ. 6, λ. 6. —Σελήνη 11 ἡμερῶν.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΧΑΒΑΣ

ΠΑΡΙΣΙΟΙ, 3 Σεπτεμβρίου. Τὰ στρατεύματα τοῦ Ἐμίρου τοῦ Ἀφγανιστὰν κατέλαβον φρούριόν τι τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ᾐχμαλώτευσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν.

ΠΑΡΙΣΙΟΙ, 2 Σεπτεμβρίου.

Ἑλληνικὸν δάνειον τῶν 60 ἑκατομ.	476.—
Τῶν 5 °/₀	399.—
Γαλλικὴ ῥάντα	105 77
Ἡνοποιημένον αἰγυπτιακὸν	128.—
Ὀθωμανικὸν δάνειον	15.10
Συνάλλαγμα ἐπὶ Λονδίνου	25.11

ΠΑΡΙΣΙΟΙ, 3 Σεπτεμβρίου. Ὁ κ. Καρνῶ, ὁμιλῶν ἐν Ἐλμπέφ, διεκήρυξεν ὅτι ἡ Ἔκθεσις ἔσται ἕτοιμος κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν τῆς ἐπισήμου ἐνάρξεως καὶ ὅτι ἡ Γαλλία θὰ δεξιωθῇ, ἐπαξίως ἑαυτῆς, τοὺς ξένους της. Ὁ κ. Καρνῶ ἐπανέρχεται σήμερον εἰς Φοντενεβλῶ.

ΛΟΝΔΙΝΟΝ, 3 Σεπτεμβρίου. Ὁ ἐν Βιέννῃ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Χρόνου» βεβαιοῖ ὅτι ἡ Πύλη δὲν θὰ κυρώσῃ τὴν σύμβασιν τοῦ Σουέζ.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΡΕΟΥΤΕΡ

ΛΟΝΔΙΝΟΝ, 3 Σεπτεμβρίου, ὥρᾳ 9,35' π. μ. Ἡ «Βόρειος Γερμανικὴ Ἐφημερὶς» λέγει, ὅτι ἡ ἐποχὴ τοῦ γάμου τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου δὲν ὡρίσθη εἰσέτι, φαίνεται ὅμως, ὅτι εἶνε βέβαιον, ὅτι ὁ γάμος δὲν θέλει λάβει χώραν πρὸ τοῦ ἔαρος.

Ἀγγλικὰ πάγια	98
Αἰγυπτιακὸν 5 ο)ο	102 ³/₄
Ἡνοποιημένον	84 ¹/₈
Τουρκικὸν 5 °/₀	14 ¹¹/₈
Ἑλληνικὸν δάνειον	1824—25 Λίρ. 94.10
Ἑλληνικὸς μόλυβδος	Λίρ. 13.7.6 ὀνομαστικῶς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ Κ. Ι. ΨΥΧΑΡΗ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

[Προθύμως δημοσιεύομεν τὴν κατωτέρω πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ψυχάρη, ὡς ἐδημοσιεύσαμεν καὶ τὸ ἄρθρον τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν συνεργάτου κ. Ἀγησιλάου Γιαννοπούλου Ἠπειρώτου, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ κ. Ψυχάρης διὰ ταύτης ἀπαντᾷ. Τὸ ζήτημα, ὅπερ ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Ταξιδιοῦ» ἀνεκίνησεν ὑποπίπτει εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ μελέτην πάντων τῶν λογίων, οἵτινες γράφοντες ὡς [illegible] σήμερον, κινδυνεύουσι νὰ θεωρηθῶσι ῥιψάσπιδες τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἀγῶνος, ἀφοῦ ὁ κύριος Ψυχάρης γράφων τὴν καινότροπον γλῶσσάν του μόνον αὐτὸς «ἀμύνεται περὶ πάτρης» καθ' ἡμῶν τῶν ἐπιμενόντων δι' ἧς γράφομεν γλώσσης νὰ κρατῶμεν στενὰ «τὰ νοερὰ σύνορα τοῦ Ἔθνους» ὑπὲρ ὧν «πολεμεῖ» πάλιν μόνος αὐτὸς σήμερον, ὡς αὐταρέσκως ἐπαναλαμβάνει ἐν τῷ βιβλίῳ του. Οὐδὲ φρονοῦμεν ἡμεῖς, ὅτι εἶνε ἀπαραίτητον διὰ τοὺς συζητοῦντας μετὰ τοῦ κ. Ψυχάρη ἢ περὶ τοῦ βιβλίου του «νὰ ἔχῃ ἀκουστῇ τὸ ὄνομά τους στὴν ἐπιστήμη». Ἂν εἶνε ἀνάγκη παρουσιάσεως τοιούτου τίτλου, ὁ κ. Ψυχάρης ἀπὸ ὀχυρώματος λίαν ἀσφαλοῦς θὰ ἐξακολουθῇ σχεδὸν ἀνενόχλητος νὰ λιθοβολῇ ὅλους τοὺς συγχρόνους λογίους μὲ τὴν φραγκοδημώδη γλῶσσάν του, διότι ὀλίγοι θὰ δύνανται νὰ ἀντεπεξέλθωσιν, ἐὰν ἀπαραιτήτως πρέπῃ πρὸς τοῦτο νὰ εἶνε ἐφωδιασμένοι μὲ τοιαύτην ἐπιστημονικὴν πατένταν.

Ἐν τούτοις ἐπειδὴ ἡμεῖς ἄνευ περιφράσεων, φρονοῦμεν, ὅτι ἂν ὁ κ. Κόντος εἶνε ὁ δημιουργὸς τῆς φραγγατικούδ κ. Ψυχάρης δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ ἐφευρέτης ἅμα καὶ φανατικὸς ἱεραπόστολος τῆς φραγκοδημώδους, θέλομεν παρακαλέσει αὐτὸν νὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ, ὅπως καίπερ μὴ «ἐξακουσμένοι 'ς τὴν ἐπιστήμη» ἀσχοληθῶμεν ὀλίγον περὶ τοῦ γλωσσολογικοῦ κηρύγματός του, ἀφοῦ καὶ ἄλλοι μετὰ τὸν τελευταίως ἀμιμήτως γράψαντα γλαφυρώτατον συντάκτην τῆς «Νέας Ἡμέρας» ἀποφασίζωσι νὰ ἐκφέρωσι τὴν γνώμην των περὶ αὐτοῦ. Κυρίως δὲ ἐπιβάλλεται ἡμῖν νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον εἶνε ἑλληνικὰ τὰ δημοτικὰ τοῦ κ. Ψυχάρη, καθόσον ὡς δημοσιογράφοι κατηγορούμεθα ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι γράφομεν ἑλληνικὰ κάτωθεν τῶν ὁποίων ὁ κ. Ψυχάρης ἀναγινώσκει γαλλικὰ καὶ γερμανικά. Ἰδοὺ ἡ πρὸς τὸν Διευθυντὴν τῆς «Ἐφημερίδος» περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολή.]

Ἀξιότιμε Κύριε,

Τώρα μόλις ἔλαβα τὸν ἀριθμὸ 211 τῆς «Ἐφημερίδος» σας. Εἶχα λάβει πρὶν τοὺς ἀριθμοὺς 201, 202 καὶ σᾶς ἔγραψα ἰδιαίτερο γράμμα, γιὰ νὰ σᾶς πῶ ἀμέσως πόσο μὲ συγκίνησαν ἀφτὰ τὰ δύο ἄρθρα (ἀρ. 201, 202). Τὸ σημερνό μου τὸ γράμμα θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μὲ κάμετε τὴ χάρη νὰ τὸ δημοσιέψετε. Δὲν ἔχω συνήθεια νάπαντῶ σὲ προσωπικὰ ἄρθρα· ὅταν εἶνε λόγος γιὰ γλωσσικὰ ἢ γραμματικὰ ζητήματα, προτιμῶ νάπαντήσω μὲ βιβλία· ὅταν κατηγοροῦν τοῦ λαοῦ τὴ γλῶσσα καὶ τὴ δική μου, πάλε δὲ λέω τίποτις, γιατὶ μὲ φαίνεται πῶς τὰ εἶπα ὅλα. Ὅταν ὅμως καταλάβω ποῦ κατηγορόντας ἐμένα κατηγορεῖ κανεὶς ὅλο τὸ ἔθνος, νομίζω χρέος μου νάποκριθῶ τουλάχιστο μὲ δυὸ λόγια. Καταντᾷ γενικὸ ζήτημα.

Ὁ κ. Α. Γ. Η. (δὲν ξέρω ποιὸς εἶνε, δὲν ἀκούστηκε ὡς τώρα τὄνομά του στὴν ἐπιστήμη) γράφει τἀκόλουθα γιὰ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα στὸν ἀριθμὸ 211 τῆς «Ἐφημερίδος», σελ. 1, στήλη β'· «Ἡ δημώδης ἡμῶν γλῶσσα, ὁποία σώζεται εἰς τὰ δημοτικὰ πρὸ τοῦ 21 ᾄσματα καὶ ὁποία διετυπώθη καὶ ἐν αὐτῷ τῷ βιβλίῳ τοῦ κ. Ψυχάρη φέρει τὴν σφραγῖδα τῆς μελαγχολίας, τοῦ καμάτου, τῆς παρακμῆς, τῆς δουλείας». Λυπήθηκα πολύ, ὅταν εἶδα ἀφτὴ τὴ λέξη. Ἂς ἀφήσουμε τὴ γλῶσσα τοῦ κ. Ψυχάρη· δὲν πιστέβω νἄχῃ κανένας τὸ δικαίωμα νὰ πῇ ποῦ τοῦ Ψυχάρη ἡ γλῶσσα «φέρει τὴν σφραγῖδα τῆς δουλείας» κι ὅποιος τὸ λέει βέβαια δὲ θὰ διάβασε τὸ βιβλίο του. Μὰ δὲ λυποῦμαι ποῦ δὲ μὲ διάβασε ὁ κ. Α. Γ. Η. Μὲ κακοφαίνεται μόνο ποῦ μπόρεσε ἕνας Γραικὸς νὰ γράψῃ τέτοιο λόγο. Δὲν ταιριάζει καὶ μάλιστα, γιὰ νὰ πῶ φανερὰ τὴν ἰδέα μου, εἶνε ἄτοπο νὰ μιλῇ κανεὶς ἔτσι γιὰ τὴ γλῶσσά του. Εἶναι ἐπιστημονικὸ λάθος· εἶναι καὶ λάθος ἐθνικό. Τὰ βλέπουμε στὴν Ἐβρώπη κι ἀποροῦμε· ἔπειτα λέει ὁ κόσμος πῶς οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουν κρίση, ἴσως καὶ ποῦ μᾶς λείπει ἀξιοπρέπεια. Δὲ γίνεται νὰ κατηγορῇ κανεὶς καὶ τὴ γλῶσσά του καὶ τὸ ἔθνος ποῦ τὴ μιλεῖ· πρέπει νὰ σέβεται καὶ τὴ γλῶσσα καὶ τὸ ἔθνος του. Κατάλαβα ὅμως τί τρέχει· ὁ κ. Α. Γ. Η. γράφει παρακάτω· «ἡ γλῶσσα αὐτή, ἣν διεμόρφωσαν μακροὶ δουλείας καὶ παθημάτων αἰῶνες». Γιὰ τοῦτο νομίζει, ὑποθέτω, πῶς «φέρει τὴν σφραγῖδα... τῆς δουλείας». Παρακαλῶ τὸν κ. Α. Γ. Η. νὰ μὲ δώσῃ τὴν ἄδεια νὰ τοῦ μάθω ποῦ ἡ ἐπιστήμη σήμερα δὲν παραδέχεται τέτοια ἀρχή· κανένας στὴν Ἐβρώπη δὲν πιστέβει πιὰ ποῦ μπορεῖ μιὰ γλῶσσα—ὁποια γλῶσσα κι ἂν εἶναι—νὰ διαμορφωθῇ ἐν δουλείᾳ κλ. Ἡ ἐπιστήμη [illegible] τὸ πιστέβει μορφώθηκε ἡ ἴδια σ' ἀνεξάρτητα κράτη· μᾶς διδάσκει ποῦ κάθε γλῶσσα ἀλλάζει μοναχή της καὶ δίχως νὰ ὑπάρχῃ καμμιὰ ξεχωριστή, ἐξωτερικὴ αἰτία τῆς ἀλλαγῆς. Ἡ δουλεία δὲν μπόρεσε ὡς τώρα μήτε νὰ φτειάξῃ μήτε νὰ χαλάσῃ γραμματική. Κάτι ξέρει κ' ἡ ἐπιστήμη ποῦ τὸ λέει. Εἶνε πολὺ πιὸ σωστὸ καὶ πιὸ φρόνιμο νὰ τὴν ἀκοῦμε παρὰ νὰ βγάζουμε γλωσσολογικοὺς νόμους τοῦ κεφαλιοῦ μας.

Δὲ σπουδάζουμε τὴν ἱστορία καὶ δὲ γυρέβουμε νὰ μάθουμε σὲ ποιὰ ἐποχὴ ἄρχισαν πρώτη φορὰ νὰ φαίνουνται μερικοὶ τύποι δημοτικοί. Ἔπειτα μιλοῦμε γιὰ δουλείαν. Ὁ κ. Α. Γ. Η. βέβαια θὰ ἐξέχασε ποῦ ἡ ὀνομαστικὴ μεγάλος (Gloss. Laod., 193, 1, 23, 197, 1, 23,) ποῦ τὰ ἰσοσύλλαβα γυναῖκα (Gloss. Laod., 197, 2, 20,) ἑβδομάδα (Gloss. Laod., 207, 1,15—16,) διάλυση (ἀντὶς διάλυσις Gloss. Laod., 170, 1,21) βρίσκουνται στὸν ἔννατο αἰῶνα. Στὸν ἕβδομο θάπαντήσῃ ὁ κ. Α. Γ. Η. τὴν πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ οἱ Αἰνειάδες (Μαλαλᾶς, 170, 3, τῆς Μπόννας), Πέρσες (331, 18), Σκύθες (26, 5.) Στὸν τέταρτο αἰῶνα δὲν ἔλεγαν πιὰ τὸ ν μπροστὰ στὰ ἡμίφωνα χ γ ϑ θ δ σ ζ φ β (Πάπυροι τοῦ ἀρχιδούκα Rainer Βιέννα, 1887, II, σελ. 83, γρ. 1α.) Ἔδειξα μάλιστα στὸ Ταξίδι μου (σελ. 178) ποῦ μόνο οἱ λόγιοι μπόρεσαν καὶ μᾶς ἔβγαλαν τὴν προφορὰ καταλαμβάνω σὲ μιὰ ἐποχὴ ποῦ κανεὶς πιὰ δὲν ἤξερε τοὺς φωνολογικοὺς νόμους τῆς ἀρχαίας· ἡ προφορὰ ἄντρας, ἔντεκα, κόμπος, θαμπώνω κτλ. κτλ. σώζεται ὅμως ἀπὸ τὰ πιὸ παλιὰ τὰ χρόνια· κι ὁ Περικλῆς τέτοια προφορὰ εἶχε. Στὸν πρῶτο ἢ στὸ δέφτερο αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ γνώριζαν τὴν πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ τοῦ θηλυκοῦ οἱ γυναῖκες (Pap. Lup., 61, 250; Pap. Leid. I, 11, 3). Ἡ δουλεία μέσα σ' ἀφτὰ τί γίνεται καὶ ποῦ θὰ τὴ βάλουμε; Ἂν ὁ κ. Α. Γ. Η. εἶχε μελετήσει τὴ δημοτική, θἄβλεπα ποῦ ὅση διαφορὰ ἔχουν ἀναμεταξύ τους ἡ γλῶσσα τοῦ Ξενοφῶντα καὶ τῆς Ἰλιάδας ἡ γλῶσσα, τόση διαφορὰ ἔχει κ' ἡ δική μας μὲ τὴ γλῶσσα τοῦ Ξενοφῶντα. Ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου στοῦ Ξενοφῶντα τὰ χρόνια καμιὰ δουλεία δὲν μπόρεσε νὰ φέρῃ τὴ διαφορά. Μιὰ γλῶσσα ἀλλάζει, γιατὶ εἶναι [illegible] ἀνακατώνεται κανεὶς σὲ τέτοια ζητήματα, εἶναι ἀνάγκη νὰ ξέρῃ τουλάχιστο τὰ στοιχεῖα τῆς ἐπιστήμης. Περισσότερο μοιάζει ἡ δημοτική μας μὲ τὴν ἀττική, παρὰ ποῦ μοιάζουν τὰ σημερινὰ τὰ γαλλικὰ μὲ τὰ γαλλικὰ ποῦ μιλιοῦνταν ἀκόμη στὸ δέκατο αἰῶνα. Ἡ δουλεία ὅμως μήτε μόρφωσε μήτε διεμόρφωσε τὰ γαλλικά. Μποροῦμε νὰ κάμουμε κι ἄλλη μιὰ παρατήρησι, γιατὶ βλέπω ποῦ ὁ κ. Α. Γ. Η. μιλεῖ γιὰ δουλείαν. Τὸ νόστιμο εἶναι ποῦ ἡ δημοτικὴ δὲν γνωρίζει ἀφτὴ τὴ λέξη· ἡ καθαρέβουσα τὴν ἔβγαλε στὴ μέση.

Εἶνε νόμος ἱστορικός· ὅσο προβέβει, ὅσο προχωρεῖ καὶ φωτίζεται ἕνα ἔθνος, τόσο περισσότερο καλλιεργεῖ, πλουτίζει καὶ σέβεται τὴ δημοτική του γλῶσσα, τόση περισσότερη διαφορὰ ἔχει ἀφτὴ ἡ γλῶσσα μὲ τὴν ἀρχαία ποῦ τὴ γέννησε· τὸ παιδὶ χωρίζεται ἀπὸ τὴ μάννα του, γιατὶ μπορεῖ νὰ περπατήσῃ μοναχό του. Ὁ νοῦς μεγαλώνει· ὑψώνουνται οἱ ἰδέες· ἡ γλῶσσα γίνεται ἀνεξάρτητη καὶ κείνη. Μόνο ὅταν ἕνα ἔθνος δὲν εἶναι ἀνεξάρτητο, ὅταν ἔχει ἀφέντη ξένο, πάει νὰ πῇ ὅταν ἔθνος δὲν ὑπάρχει καὶ δὲν ὑπάρχει λαός, τότε μορφώνεται γλῶσσα ἀριστοκρατική, γλῶσσα ποῦ μήτε τὴν καταλαβαίνει, ποῦ μήτε ἔχει ἀνάγκη νὰ τὴν καταλάβῃ ὁ λαός.

Μάλιστα, ἂν τὸ συλλογιστοῦμε καλά, θὰ διοῦμαι ποῦ ὅσα λέει ὁ κ. Α. Γ. Η. γιὰ τὴ δημοτική, ταιριάζουν πολὺ καλήτερα γιὰ τὴν καθαρέβουσα. Φαίνεται πῶς εἶταν ἡ μοῖρά μου νὰ λέω ὅλο στοὺς δικούς μας πράματα σκληρά, κάποτες καὶ δυσάρεστα· ξέρουν ὅμως οἱ δικοί μας μὲ τί νοῦ, μὲ τί σκοπό, μὲ τί ἀγάπη τοὺς τὰ λέω· κάθε φορὰ ποῦ μὲ βιάζουν οἱ δασκάλοι, τοὺς μιλῶ καὶ γὼ ὅπως πρέπει νὰ τοὺς μιλήσῃ κάθε Γραικός· φταῖν ἐκεῖνοι, ἀφοῦ ἔχουν τὴ συνήθεια νὰ μᾶς λὲν πράματα ἀκόμη πιὸ δυσάρεστα. Ἂς μᾶς ἀκούσῃ κι' ὁ κ. Α. Γ. Η., γιατὶ μποροῦμε νὰ τοῦ ἀποδείξουμε ἥσυχα κι ἁπλᾶ ποῦ ἡ μόνη γλῶσσα ποῦ «φέρει τὴν σφραγῖδα... τῆς δουλείας», εἶναι ἡ δική του. Ὁ καθένας ἀμέσως θὰ τὸ καταλάβῃ. Πρῶτα πρῶτα πολλοὶ θὰ παρατήρησαν ἀφτὸ τὸ περίεργο τὸ ἱστορικό, ποῦ σήμερα στὴν Ἑλλάδα, στἀνεξάρτητο τὸ βασίλειο, ἡ δημοτικὴ λογαριάζει κάμποσους φίλους καὶ μερικοὺς ὀπαδούς· ὅλος ὁ κόσμος τὴ μιλεῖ· τὴ γράφουν οἱ φημερίδες, τουλάχιστο δυὸ τρεῖς· οἱ περισσότερες τὴν ἀγαποῦν καὶ τὴ διαφεντέβουν, ἂν καὶ δὲν τὴ γράφουν· ὁ τύπος δὲν μπορεῖ μοναχός του νὰ κάμῃ ἐπανάστασιν κ' εἶναι ἀναγκασμένος νἀκολουθῇ το παλιὸ τὸ σύστημα· προσπαθεῖ ὅμως νάποφύγῃ ὅσο δυνατὸ τὰ κοραΐστικα καὶ τὶς ἑλληνικοῦρες· τὰ σοβαρὰ τὰ φύλλα σέβουνται τὴ δημοτική· μόνος ὁ κ. Α. Γ. Η. λέει πῶς «φέρει τὴ σφραγῖδα... τῆς δουλείας»· πολλοὶ μελετοῦν τὴν ἱστορία της μὲ περιέργεια· ὅλοι καταγίνουνται στὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Στὴν Ἀνατολὴ μήτε ὑπάρχει ζήτημα· ἡ καθαρέβουσα βασιλέβει. Ἡ καθαρέβουσα στὴν Ἑλλάδα μοιάζει μόνο σὰ νὰ εἶναι τὸ ὑστερνὸ σημεῖο ποῦ μᾶς ἄφησαν ἀκόμη καὶ τώρα οἱ «μακροὶ δουλείας καὶ παθημάτων αἰῶνες», ποῦ μόρφωσαν ἀφτὴ τὴ γλῶσσα, καὶ δὲν εἶναι παράξενο ποῦ τὴ μόρφωσαν· εἶναι πολὺ ψυχολογικό. Ὅταν ἕνας ἄνθρωπος ἔχει φιλότιμο—φιλότιμο πότε μᾶς ἔλειψε;—θὰ προσπαθήσῃ μὲ κάθε τρόπο νὰ δείξῃ στοὺς ἄλλους τὴν ἀξία του· ἴσως κάποτες καὶ τὴν παρακάμῃ. Ὅσο περισσότερο τὸν καταφρονήσουν οἱ ἄλλοι, τόσο περισσότερο θὰ θελήσῃ νὰ τοὺς πῇ. «Κάτι εἶμαι καὶ γὼ καὶ θὰ τὸ διῆτε». Θὰ στολιστῇ, θὰ συγυριστῇ γιὰ νὰ τὸν καμαρώσῃ ὁ κόσμος. Ἐμεῖς, ὅταν ὁ Τοῦρκος μᾶς πατοῦσε τὸ κεφάλι, ὅταν Ἑλλάδα δὲν εἶταν ἀκόμη πουθενά, ὅταν ἑλληνικὸ βασίλειο δὲν ὕπαρχε, τί προτέρημα, τί δόξα μπορούσαμε νὰ δείξουμαι στοὺς ἄλλους λαούς; Πῶς νὰ τοὺς ποῦμε. «Ἔχουμε προγόνους περίφημους ποῦ δὲν τοὺς ἔχει κανένας· εἴμαστε οἱ ἴδιοι Ἕλληνες ποῦ ζοῦσαν καὶ στὰ παλιὰ τὰ χρόνια καὶ ποῦ ὁ κόσμος ὅλος σήμερα σπουδάζει τὰ ἔργα τους κι ἀπορεῖ»; Στοχαστήκαμε τότες τὴ γλῶσσα· εἴπαμε στοὺς Ἐβρωπαίους. «Μᾶς καταφρονεῖτε; δὲ μᾶς ψηφᾶτε; Γιὰ σταθῆτε λιγάκι· νὰ μᾶς ἀκούσετε πῶς μιλοῦμε καὶ νὰ μᾶς διαβάσετε πῶς γράφουμε!» Εἶταν ἡ μόνη μας δόξα [illegible] Σωλωμὸς νὰ τραγουδήσῃ δημοτικὰ τὴν ἀναγέννηση τῆς πατρίδας. Ἡ ἰδέα μας ὅμως καὶ σὲ κεῖνα τὰ χρόνια σωστὴ δὲν εἶταν· πιάσαμε τὸ ζήτημα ἀνάποδα καὶ τὸ βλέπουμε τώρα.

Ἂν τὸ εἴχαμε συλλογιστῇ μιὰ στιγμή, θὰ καταλαβαίναμε ποῦ γιὰ νὰ δείξουμε στὸ κόσμο πῶς εἴμαστε τόντις παιδιὰ τῶν ἀρχαίων, ἀνάγκη καμμιὰ δὲν εἴχαμε νὰ πάρουμε τὴ γλῶσσα τους· ἀπὸ τὴ δημοτικὴ θὰ φαίνουνταν ἀκόμη καλήτερα πῶς εἶναι πρόγονοί μας. Ἔπρεπε νὰ ποῦμε. «Ἀφτὴ ἡ ὀνομαστικὴ πατέρας, ἀφτοὶ οἱ τύποι ἄντρας, νύφη κι ὅλη μας ἡ γλῶσσα μαζί, ὅπως τὴ μιλεῖ σήμερα ὁ λαός μας, σᾶς δείχτουν ποῦ ἡ ἀρχαία σώθηκε ἴδια κι ἀπαράλλαχτη μέσα στὴ δική μας, ποῦ ὁ λαὸς ὁ γραικικὸς τὴν πῆρε ἀπὸ τῶν ἀρχαίων τὸ στόμα καὶ ποῦ ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια δὲν πέρασε μισὴ στιγμὴ ποῦ νὰ μὴ μιλήσῃ ὁ ἴδιος ὁ λαὸς τὴν ἴδια τὴ γλῶσσα. Γιὰ νὰ κάμῃ ὀνομαστικὴ πατέρας ἔπρεπε νἀκούσῃ μιὰ αἰτιατικὴ πατέραν καὶ γιὰ νἀκούσῃ ἀφτὴ τὴν αἰτιατική, ἔπρεπε πρῶτα νὰ ξέρῃ τὴν αἰτιατικὴ πατέρα· τὴν αἰτιατικὴ πατέρα δὲν μποροῦσε ὅμως νὰ τὴ μάθῃ παρὰ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους. Ἡ ὀνομαστικὴ πατέρας εἶναι ὁ θησαβρός μας, ἡ δόξα μας καὶ δὲν πρέπει νὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ τὴν ἀγγίξῃ». Μὲ τὴ γραμματικὴ καὶ τὴ γλωσσολογία εἶταν ἔφκολο νάποδείξῃ κανεὶς πῶς ἔτσι εἶταν τὸ σωστὸ καὶ νὰ τἀποδείξῃ ὅπως ὁ μαθηματικὸς διδάσκει τὴ γεωμετρία, θέλω νὰ πῶ μὲ τόσο φῶς καὶ τόση δύναμη ποῦ δὲν θὰ βρίσκουνταν ἄνθρωπος νὰ πῇ ὄχι· μάλιστα θὰ καταλάβαινε ἀμέσως ὁ καθένας ποῦ ἡ ὀνομαστικὴ πατὴρ κι ὅσοι τύποι τῆς μοιάζουν, καμμιὰ σημασία δὲν ἔχουν καὶ δὲ μᾶς μαθαίνουν τίποτες, γιατὶ κ' ἕνας ξένος μπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ὀνομαστικὴ πατὴρ κι ὅτι περιττοσύλλαβα θέλει μέσα ἀπὸ τὰ βιβλία, μὰ ποῦ μόνο ἕνας Γραικός, γεννημένος Γραικός, ξέρει νὰ κλίνῃ φυσικὰ καὶ δίχως νὰ τὸ σπουδάξε στὴ ζωή του, ὁ πατέρας, τοῦ πατέρα κτλ. Ὁ πρῶτος ὅρος τῆς ἐπιστήμης εἶναι, ποῦ ὅσο πιὸ δημοτικός, ὅσο πιὸ χαλασμένος εἶναι ἕνας τύπος, τόσο περισσότερη ἀξία ἔχει γιὰ τὸ γλωσσολόγο καὶ τὸν ἱστοριογράφο.

Μὰ σὲ κεῖνα τὰ χρόνια, ποῦ νὰ συλλογιστῇ κανεὶς γραμμα-[illegible] Δὲν εἴχαμε καιρὸ νὰ φιλοσοφήσουμε. Ὁ τύπος πατὴρ φάνταζε καλὰ στὸ χαρτί· ἀμέσως τὸν ἔπαιρνε τὸ μάτι. Δὲν εἶχε κανεὶς ἀνάγκη νὰ τὸν ξηγήσῃ· φαίνουνταν ἀρχαῖος. Τὸν ἔβλεπαν οἱ Ἐβρωπαῖοι κι ἀποροῦσαν. Ὕστερα κατάλαβαν ποῦ δὲν ἀξίζει· πολλὰ γράμματα τότες ὁ κόσμος δὲν ἤξερε. Ἔτσι ἔμεινε ἡ συνήθεια, καὶ νόμισαν οἱ δασκάλοι ποῦ φτάνει νἀρχαΐζουν καὶ θὰ μοιάζουν τοὺς ἀρχαίους. Μάλιστα προσπαθοῦσαν κάθε μέρα νἀρχαΐζουν περισσότερο. Ξεσκόνισαν τὶς δοτικές, λίγο λίγο καὶ τὰ μέσα ῥήματα. Ἔχει κι ἀφτὸ τὸ λόγο του· εἶναι ψυχολογικό. Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι γεμάτος περιέργεια· ἅμα μπῇ σ' ἕνα δρόμο, θὰ θελήσῃ νὰ διῇ ὥσποῦ πάει ἀφτὸς ὁ δρόμος, νὰ βρῇ τὴν ἄκρη τοῦ δρόμου. Ἑλλήνιζαν καὶ κεῖνοι καὶ προχωροῦσαν. Ἔμαθαν κι ὅλας ποῦ στὴν Ἐβρώπη γνωρίζουν πολὺ καλὰ τὰ ἑλληνικά· πειράχτηκε τὸ φιλότιμό τους· καθαρίγύρισαν καὶ μᾶς εἶπαν ποῦ πρέπει νὰ διορθώσουμε, νὰ καθαρίσουμε καὶ τὴν καθαρέβουσα. Ξέχασαν ὅμως νὰ παρατηρήσουν ποῦ οἱ Ἐβρωπαῖοι δὲ μελετοῦσαν τὴν ἀρχαία γιὰ νὰ τὴ γράφουν καὶ νὰ τὴν κάμουνε γλῶσσά τους, μὰ μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ φωτίσουν τὴν ἐπιστήμη. Οἱ δασκάλοι μας θαρροῦσαν ποῦ ἡ σπουδὴ τῆς ἀρχαίας ἔχει σκοποὺς πραχτικούς. Γιὰ τοῦτο δυσκολέβουνται ἀκόμη καὶ σήμερα· δὲν ξέρουν πῶς νὰ σιάξουν τὴ γλῶσσα τους καὶ βασανίζουνται. Βλέπω ποῦ πολλοὶ Ἀθηναῖοι θυμώνουν, ὅταν τύχῃ κι ἀκούσουν ἢ διαβάσουν κανέναν ἀόριστο ἐκομισάμην ἢ ἐδεξάμην. Κάμποσοι φίλοι μου μὲ τὰ λὲν καὶ σταναχωριοῦνται· πρέπει ξεναντίας νάποροῦν πῶς δὲν κατώρθωσαν οἱ δασκάλοι, ὕστερα ἀπὸ τόσους κόπους, νὰ γράφουν καλήτερα τὰ ἑλληνικά· τὰ ἑλληνικά τους μᾶς ἔρχουνται σὰν κάτι μικρούτσικα, ἀδύναμα καὶ νερουλά. Πολεμοῦν οἱ ἴδιοι νὰ τὰ συγυρίσουν καὶ δὲν τὸ κατάφεραν ὡς τώρα.

Δύσκολα θὰ τὸ καταφερουν, ἢ νὰ τὸ ποῦμε πιὸ σωστά, δὲ θὰ τὸ καταφέρουν ποτέ τους. Καὶ γιατί τοῦτο; Γιατὶ δὲν κυβερνοῦν πιὰ τὸν κόσμο μοναχοί τους· τοὺς κάμνουν ἀντιπολίτεψη. Τὸ καινούριο, τὸ τολμηρό μας κόμμα μεγαλώνει καὶ δυναμώνει κάθε μέρα. Πρέπει νὰ μεγαλώσῃ· ὁ ἴδιος ἱστορικὸς νόμος ποῦ μᾶς ἔφερε τὴν καθαρέβουσα, μᾶς ἔφερε καὶ τὴν ἀγάπη τῆς δημοτικῆς καὶ τὸ θάρρος νὰ τὴν ἀγαποῦμε. Ἅμα ἔγινε Ἑλλάδα, ἅμα κάμαμε βασίλειο ἀνεξάρτητο, ἄλλαξαν κ' οἱ ἰδέες. Δὲν εἶχαν πιὰ ἀνάγκη οἱ δικοί μας νὰ στολίζουνται μὲ τεχνητή, μὲ ψέφτικη δόξα· ἡ δόξα τους ἡ νέα εἶταν ἀληθινὴ δόξα. Γιὰ νὰ καταλάβῃ ὁ κόσμος πῶς εἶναι παιδιὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ποῦ μποροῦν καὶ κεῖνοι νὰ βγοῦνε μὲ τοὺς ἀρχαίους, τοὺς ἔφτανε νὰ δείξουν τὴν Ἀκρόπολη καὶ νὰ ποῦν· «Εἶναι δική μας· χύσαμε τὸ αἷμα μας γιὰ νὰ γίνῃ ἀκόμη πιὸ περίφημη.» Στὴν Ἀνατολὴ ὅμως ἔμεινε ἡ καθαρέβουσα. Στὴν Ἀνατολὴ μὲ τὴν καθαρέβουσα παρηγοριοῦνται· μὲ τὴν καθαρέβουσα ἡσυχάζουν· περηφανέβουνται τουλάχιστο μὲ τὴ γλῶσσα. Τί θὰ τὴν κάμουν, τὴ δημοτική; Χρήσιμη δὲν τοὺς εἶναι. Ὁ λαὸς δὲν ἀνακατώνεται στὰ πολιτικὰ ζητήματα, ἀφοῦ ζητήματα δὲν ὑπάρχουν κι ἀφοῦ μᾶς ἔπνιξαν τὸ λαό μας. Ἅμα φανῇ ὁ λαός, θὰ φανῇ κ' ἡ γλῶσσα του. Γιὰ τοῦτο στὴν Ἑλλάδα δὲν πρέπει νάνησυχοῦμε μήτε νὰ νομίζουμε πῶς εἶναι πάρα πολὺ ἀργά, ποῦ χαλάσαμε τὴ γλῶσσα καὶ ποῦ δὲν εἶναι πιὰ δυνατὸ νὰ τὴ διορθώσουμε. Μοναχό του θὰ γίνῃ τὸ πρᾶμα. Ἕνα μόνο πρέπει νὰ ῥωτοῦμε, ἂν τὸ βασίλειο θὰ ζήσῃ ἢ ὄχι, ἂν ὅλοι οἱ Γραικοὶ μαζὶ θὰ καταστραφοῦν ἢ ἂν ἀρχίζουν τώρα μόνο νάκούγουνται στὸν κόσμο. Δὲν πιστέβω νὰ καταστραφῇ ποτὲς ὁ Γραικός· ἔχω μάλιστα τὴν πεποίθηση, ὄχι μόνο ποῦ τὸ βασίλειον θὰ μεγαλώσῃ, μὰ ποῦ θὰ γίνῃ ξακουστὸ στὴν ἱστορία καὶ ποῦ ἡ Ἀνατολὴ θὰ μείνῃ δική του. Ἂν εἶναι ἔτσι, ἡ

γλῶσσα τοῦ λαοῦ θὰ νικήσῃ καὶ πρέπει νὰ τὄχουμε γιὰ βέβαιο. Θἀναγκαστοῦν ὅλοι μιὰ μέρα νὰ μιλοῦν ἴδια κι ἀπαράλλακτα σὰν τὸ λαό. Θὰ πιάσῃ τότες ὁ καθένας νὰ σπουδάζῃ τὴ δημο-τικὴ μὲ τὰ σωστά του, γιατὶ θὰ καταλάβῃ ποῦ τίποτες δὲ βγαίνει μήτε ἀπὸ τὴν ἀττικὴ μήτε ἀπὸ τὴν καθαρέβουσα καὶ ποῦ μόνο ἡ δημοτικὴ θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ χάος — ἀπὸ τὸ θάνατο. Θὰ τὴν καλλιεργήσουν· ἐπιστημονικὰ καὶ φιλολογικὰ βιβλία θὰ γράφουνται σ' ἀφτὴ τὴ γλῶσσα· θὰ γράφουνται καὶ νομικά, ὅπως γράφουνταν καὶ στὸ μεσαιῶνα ὄχι μόνο βιβλία τῆς νομικῆς, σὰν τίς Ἀσσίζες τῆς Κύπρος, μὰ καὶ τῆς γιατρικῆς ἐκείνου τοῦ καιροῦ, γιατὶ προσπαθοῦσαν τότες νὰ γράφουν τὴ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ κι ὅσο ἀνήμπορη, ὅσο ἀκατάστατη κι ἂν εἶταν ἡ προσπάθεια, γίνουνταν τουλάχιστο μιὰ ἀρχή. Ἂν οἱ Τοῦρκοι δὲν ἔπαιρναν τὴν Πόλη, ἡ δημοτικὴ θὰ εἶταν πιὰ σήμερα κλασικὴ γλῶσσα. Ἡ κρητικὴ φιλολογία, ποῦ ἀρχινοῦσε νὰ λουλουδιάζῃ, ἔπεσε ἅμα ἔπεσε κ' ἡ Κρήτη στοῦ Τούρκου τὰ χέρια. Ὁ λαός μας ὅμως, ὁ ἀθάνατός μας ὁ λαός, δὲν ξεχνοῦσε τὴ γνῶσσα του· τὴν εἶχε καὶ τὴ φύλαγε· τὴ βαστοῦσε στὰ σωθικά του μέσα. Ποιὸς μποροῦσε νὰ μᾶς τὴν πάρῃ; Δὲν τῆς ἔλειπε μήτε δύναμη μήτε ζωή. Κάθε μέρα μάλιστα γίνουνταν πιὸ δυνατή, πιὸ ὡραία, πιὸ κανονική· στνώννουνταν ἡ γραμματική της καὶ τῆς ἔ-δλεπες ἑνότητα κι ἁρμονία. Καλητέρεβε καὶ πήγαινε. Πῶς νὰ μὴν προδέψῃ, ἀφοῦ πρόδεβε ὁ λαὸς κ' ἤξερε ποῦ μ' ἀφτὴ τὴ [illegible] ἡ λεφτερία ζοῦ-σε στὴν ψυχή μας, στὴ γλῶσσα μας μέσα· μορφώνουνταν ἀνεξάρτητα καὶ χωρὶς νὰ μπορέσῃ νὰ τὴ σταματήσῃ. Μὰ δὲ μᾶς ἄφιναν οἱ δασκάλοι νὰ κάμουμε φιλολογία δική μας, ἴσια ἴσια στὸν καιρὸ ποῦ ἄρχισε νὰ ξανοίγῃ κ' ἡ γλῶσσα μας κ' ἡ καρδιά μας, σοφίστηκαν ἐκεῖνοι πῶς πρέπει νὰ μάθουμε τὴν ἀρχαία· μᾶς ἔλεγαν πῶς ἡ ἀρχαία θὰ μᾶς δοξάσῃ καὶ ποῦ μὲ τὴν καθαρέβουσα θὰ φανοῦμε ἄντρες, παιδιὰ τῶν Ἑλλήνων κτλ. κτλ. Εἶχαν ἄδικο νὰ τὸ λέν. Ἐμεῖς θὰ τὸ σιάξουμε τώρα κι ἀφτό. Ἡ Κρήτη θὰ σπάσῃ καμιὰ μέρα τὸ χέρι ποῦ τὴν κρατεῖ· γραικικὰ χέρια θὰ τὴ χαδέδουν καὶ θανασάνῃ· θανασάνῃ κ' ἡ πατρίδα. Τότες ὅλα διορθώνουνται. Fata viam invenient. Οἱ ἱστορικοὶ νόμοι εἶναι σὰν τὰ ποτάμια· ποτὲς δὲ στέκεται ἡ ὁρμή τους· καὶ χιλιάδες δασκάλοι μέσα νὰ βρεθοῦν, τὸ ποτάμι θὰ τοὺς χύσῃ ὅλους στὴ θάλασσα τὴ μεγάλη, ποῦ εἶναι ὁ λαός.

Τὸ γλωσσικὸ τὸ ζήτημα εἶναι ζήτημα ἐθνικό. Δὲν πρέπει τὸ λοιπὸ νὰ μιλοῦμε διὰ γλῶσσα δημοτική· τὸ μόνο ὄνομα ποῦ τῆς ταιριάζει εἶναι ἐθνικὴ γλῶσσα. Ἡ γλῶσσα ποῦ δὲν εἶναι ἐθνικὴ εἶναι μιὰ ἄλλη γλῶσσα· φτάτει κανεὶς γιὰ νὰ τὸ καταλάβῃ νὰ μελετήσῃ τοὺς ἀκολούθους στίχους. Ἐλπίζω νὰ τοὺς μελετήσῃ κι ὁ κ. Α. Γ. Η. Εἴδαμε ποῦ ἡ δουλεία δὲ μόρφωσε μήτε τὴ γραμματική, μήτε τὶς ἰδέες, μήτε τὸ ὕφος τῆς ἐθνικῆς. Ἂς διῇ τώρα καὶ κεῖνος ποιὰ γλῶσσα «φέρει τὴν σφραγῖδα τῆς μελαγχολίας, τοῦ κκμάτου, τῆς παρακμῆς, τῆς δουλείας», ποιὰ εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς σκλαβιᾶς. Τὸν περασμένο χρόνο διάβασα σὲ μιὰ φημερίδα — ὄχι ὅμως ἀθηναΐκη φημερίδα, ὄχι στὴν Ἑλλάδα — τωραῖο ποίημα καὶ τὸν ὡραῖο τίτλο ποῦ σᾶς ἀντιγράφω:

Σαπφικὴ ᾠδὴ
τῇ Α. Α. Μ. τῷ κραταιῷ ἡμῶν ἄνακτι Σουλτὰν
Ἀπτοὺλ Χαμὶτ Χὰν τῷ Β' ἐπὶ τῇ ἑνδεκαετεῖ
ἐπετηρίδι τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως αὐτοῦ.

Ἔθνεους κυδροῦ πολυάρατ' ὦναξ,
Ὀθμανῶν δορυθρασέων γε χαῖρε·
Χαῖρε καὶ σφι δὴν εὐκλεῶς ἄνασσε
ὀλδιοδαίμων.
Χαῖρε εἰς αἰῶνα φίλαν, ἀταρδὲς
Πολλάων σκαπτοῦχε φυλᾶν, μεγ' εὖχος
Κάρτα πιστῶν τεῶν θεράπων ὀτρηρῶν
ἀγλαόθωκσν.

Δὲν τοὺς ἀντιγράφω ὅλους· εἶναι ἀκόμη 36 στίχοι μὲ τὸ ἴδιο ὕφος. Ἡ γλῶσσα ἡ δική μας τέτοια ποίηση δὲν ξέρει καὶ δὲ θὰ τὴ μάθῃ στὴ ζωή της. Ὄχι μόνο δὲ θὰ μποροῦσε, μὰ μήτε θὰ τολμοῦσε ἀφτὸς ὁ ποιητὴς νὰ μιλήσῃ ἔτσι στὴν ἐθνικὴ τὴ γλῶσσα. Τί βγαίνει τώρα ἀπ' ὅσα εἴπαμε; Βγαίνει ποῦ χρωστοῦμε σέβας στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ὅπως σέβουνται τὴ δική τους ὅλα τἀνεξάρτητα τὰ κράτη, καὶ ποῦ πρέπει νὰ φύγουν οἱ ξένοι, γιὰ νὰ τελειώσῃ ἡ δουλεία, — καὶ γιὰ νἀρχίσουμε τὴ δουλειά.

Ἐλπίζω, ἀξιότιμε Κύριε, νὰ μὴ σᾶς κούρασα· τὸ γράμμα μου ἔγινε μελέτη. Δὲν τὸ βουλλώνω ἀκόμη. Θέλω πρῶτα νὰ σᾶς πῶ ποῦ μὲ κολάκεψε μὲ τὸ παραπάνω ἡ συμπάθεια καὶ ἡ φιλοφροσύνη ποῦ μὲ δείξατε τόσες φορὲς ποῦ μιλήσετε γιὰ τὸ βιβλιαράκι μου στὴν «Ἐφημερίδα» σας.

Ἄβγουστο μῆνα, 19, 1888.
Perros-Guirec. Côtes du Nord.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Παράδειγμα πρὸς μίμησιν.

Ἡ Κυβέρνησις πρώτη ἐγκαταλείπουσα τὸ σύστημα τῶν προσωρινῶν μέτρων καταφεύγει εἰς ἀμυντικὰ μέτρα διαρκῆ καὶ μόνιμα ἐναντίον τοῦ κοινοῦ καὶ ἀδυσωπήτου ἐχθροῦ. Ὁ λόγος περὶ τῆς ἀποφάσεως τῶν ἁρμοδίων, ὅπως ἀνεγείρωσιν ἐν Αἰγίῳ κατὰ τὰ πορίσματα τῶν ἐν Ἰταλίᾳ μελετῶν καταστήματα Ἐφορίας, Ταμείου καὶ τῶν λοιπῶν χρησίμων εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Θὰ ηὐχόμεθα τὴν Κυβέρνησιν νὰ μιμηθῶσι καὶ οἱ ἰδιῶται, ὅσοι εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ διέλθωσι τὸν βίον ἐπὶ ἐδάφους δοκιμασθέντος ὑπὸ τῶν σεισμῶν ἢ ἐπὶ ἐδάφους ὅπερ ἡ ἐπιστήμη κρίνει ὡς ὑποκείμενον εἰς αὐτούς. Δυστυχῶς μεταξὺ τῶν μυρίων αὐτῆς δοκιμασιῶν ἐπεφυλάσσετο εἰς τὴν ἡμετέραν πατρίδα καὶ ὁ κίνδυνος τῶν σεισμῶν. Καὶ δὲν εἶνε παράδοξον νὰ ἀναγνώσωμεν εἰς ἄρθρον τι ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἡ «Πρωΐα» διοχετεύει μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὰς στήλας της, ὡς ἔκφρασιν τῆς γνώμης τῶν ἐπαρχιῶν, ὅτι ὁ κίνδυνος οὗτος «ἐπικρέμαται ἄνωθεν τῶν κεφαλῶν ἡμῶν, ὡς τὸ ξίφος τοῦ Δαμοκλέους!» Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐμφανίζεται ἐκ τῶν κάτωθεν πολὺ ἀπειλητικώτερον τοῦ ξίφους τοῦ Δαμοκλέους, καὶ ὅτι, ὡς πρώτη καὶ κυριωτέρα σκέψις, ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς ἀμέσως ἀπειλουμένους ἐξ αὐτοῦ ἡ ἁπλοποίησις καὶ συγχρόνως ἡ ἰσχυροποίησις τῶν οἰκιῶν τῶν ἀπέναντι αὐτοῦ.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐλαχίστη φροντὶς λαμβάνεται περὶ τῆς ἀνεγέρσεως στερεῶν οἰκιῶν, καὶ μεγίστη καταβάλλεται φροντίς, ἐν Ἀθήναις, περὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐξωραΐσεως, καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὄγκου αὐτῶν. Καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι μᾶλλον ἐκ ματαιότητος ἢ ἐξ ἀνάγκης οἱ κάτοικοι ἐκεῖ πέραν φιλοτιμοῦνται νὰ κτίζωσι τὰς οἰκίας των μὲ δύο καὶ τρεῖς καὶ μὲ τέσσαρας ὀροφάς. Καὶ συντελεῖ μὲν τῶν οἰκοδομῶν τὸ ὕψος πρὸς τὴν ὅλην εὐπρέπειαν τῆς πόλεως καὶ παρέχει ζωηρότατα τὸ μέτρον τοῦ ὄλβου τῶν κατοίκων, ἀλλ' ἡ πικρὰ πεῖρα μᾶς διδάσκει ὅτι ἐν τῇ μοιραίᾳ ὥρᾳ τοῦ σεισμοῦ τοσοῦτον βαρυτέρα ἐπισκήπτει ἡ συμφορά, καὶ δεινοτέρα ἐπέρχεται ἡ καταστροφὴ καὶ περισσότερα ἀριθμοῦνται τὰ θύματα, ὅσον αἱ οἰκίαι εἶνε ὑψηλότεραι καὶ ἀρχοντικώτεραι. Παράδειγμα αἱ πόλεις, αἱ χῶραι, καὶ τὰ χωρία τῆς Πελοποννήσου, ἅτινα δὲν θὰ κατηρειποῦντο ἴσως, ἂν τὰ οἰκήματά των ἦσαν ἀγροτικώτερα, καὶ μᾶλλον σύμφωνα πρὸς τὸν βίον τῶν ἐνοίκων. Ἀλλ' ὁ σεισμὸς δὲν δύναται κατὰ τῶν μονωρόφων καὶ πλινθοκτίστων οἰκοδομῶν ὅ,τι δύναται κατὰ τῶν ὑψηλῶν καὶ λιθίνων. Τὰ παθήματα ἂς διδάξωσι τοὺς οἰκοδομοῦντας νὰ συνοικειωθῶσι πρὸς τὴν μεγάλην καὶ ἐπείγουσαν ταύτην ἀνάγκην. Εὐτυχῶς ὁ βίος ἡμῶν διαρρέει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ὑπαίθρῳ, ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων. Ὑπὸ τὸ παραδείσιον ἡμῶν κλῖμα δὲν ἔχομεν καὶ πολὺ ἀνάγκην τῆς στέγης, ὡς ἐν ἄλλαις χώραις, καὶ εἰς τοὺς διαιτωμένους ἐπὶ σεισμογενοῖς ἐδάφεσι, αἱ μονώροφοι οἰκίαι δέον νὰ παρασταθῶσιν ὡς μόναι πρέπουσαι καὶ σωτήριοι.

★

Νεοελληνικὴ ἀμουσία.

Ὁ ὁδὸς Σταδίου δὲν εὐτρεπίζεται μόνον ὁσημέραι διὰ τῆς ἀνεγέρσεως πολυτελῶν μεγάρων ἀλλὰ καὶ ἐμψυχοῦται ἐπὶ μᾶλλον καὶ ἀποκτᾷ φιλοκοσμοτέραν ὄψιν διὰ τῶν φιλοκάλων καταστημάτων ἅτινα βαθμηδὸν ἐγκαθίστανται ἐν αὐτῇ ὑπὸ τὰς μεγάλας καὶ κατακλείστους οἰκίας τῶν ὁποίων τὴν ἀριστοκρατικὴν ἀλλ' αὐστηρὰν καὶ μονότονον ὄψιν φαιδρύνουσι καὶ ποικίλλουσιν ἀνοικτὰ ἡμέρας καὶ νυκτός, θορυβώδη, διαφανῆ, κατάφυτα. Πρὸς τὴν τοιαύτην μεταμόρφωσιν συντελεῖ καὶ τὸ ἀπὸ τῆς προχθὲς λειτουργοῦν ξενοδοχεῖον «Λοῦβρον», ὅπερ ἐγκατέστησε τὰς αἰθούσας του ἐν τῷ πρώτῳ πατώματι καὶ τῷ κισσοστέπτῳ κήπῳ τῆς οἰκίας τοῦ κ. Κωστῆ. Ὄχι ὀλίγοι ἐκ τῶν περὶ λύχνων ἀφὰς πολυαρίθμων διαβιτῶν τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀγνοοῦντες τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐγκαθίδρυσιν ξενοδοχείου, διηπόρουν προχθὲς παρερχόμενοι κάτωθεν καὶ ἔσπευδον νὰ πληροφορηθῶσι περὶ τοῦ αἰτίου τῆς πανηγυρικῆς ἐκείνης φωταψίας ἐξώθυρας, παραθύρων, καὶ κήπου ἀφ' ὧν περισσοὶ λαμπτῆρες διέχεον τὸ φῶς των ἄφθονον ἐν τῇ ὁδῷ. Καὶ αἱ μὲν ἀπορίαι εὐθέως διελύοντο. ἅμα τῇ γνώσει τοῦ πράγματος. Ἀλλὰ εἰς ἡμᾶς μία ἀπορία παρέμεινε δύσλυτος: τίς ἡ ἀνάγκη νὰ βαπτισθῇ τὸ ξενοδοχεῖον Λοῦβρον δι' ὀνόματος οὕτω ξενικοῦ, ἀπροσφόρου, ἀφιλοκάλου, ἀτυχοῦς τέλος ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις. Δυστυχῶς δὲν εἶνε οὔτε τὸ πρῶτον οὔτε τὸ τελευταῖον ὄνομα, ἐν Ἀθήναις, ὅπερ ἐμφαίνει τὴν ἀνατολικήν μας βαρβαρότητα. Ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας θησαυρὸν ὅλον ἀνεκμετάλλευτον ἐξ ὀνομάτων τοῦ ἀρχαίου καὶ νεωτέρου ἑλληνικοῦ βίου, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο κάλλιστα νὰ χρησιμοποιηθῶσι ὡς γνωρίσματα καὶ κοσμήματα τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ καταστημάτων. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐκ μωροδόξου φραγκισμοῦ, εὐρωπαϊσμοῦ, παρισιανισμοῦ, προτιμῶμεν τὰς γαλλικὰς ἐπιγραφάς, τὰ γαλλικὰ ὀνόματα, καὶ ἔχομεν Λοῦβρον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, καὶ Μὲτς ἐπὶ τοῦ Ἀρδηττοῦ, καὶ ἀνάλογον πληθὺν τοιούτων ἐκτρωματικῶν τίτλων ἀνὰ τὰς ἀγυιὰς καὶ τὰς πλατείας τῶν Ἀθηνῶν.

★

Πάει νὰ σκοτωθῇ!

Ἡ σκηνὴ ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Λυκαβηττοῦ, ὥρα 2 μ. μ. Ὁ βράχος ἔστιλβεν εὔγραμμος, ἐρυθρόλευκος, πευκόσπαρτος, ἔρημος ὑπὸ τὸν φλέγοντα ἥλιον. Ἀλλ' αἴφνης ἀπὸ τῶν παρὰ τὸν γνωστὸν Πευκῶνα καφενείων, ἀπὸ τῶν παρὰ τὴν Γαλλικὴν Σχολὴν ὑψωμάτων, ἀπὸ τῶν παραθύρων ἅτινα ἀνοίγονται πρὸς τὴν ἐσχατιὰν τῆς ὁδοῦ Ἀσκληπιοῦ πολλοὶ περίεργοι ἐξέρχονται, ἀναφαίνονται, προβάλλουσι καὶ παρατάσσονται εἰς γραμμήν· πάντες στρέφουσι τὰ βλέμματα καὶ δεικνύουσι διὰ τῆς χειρὸς πρὸς τὸν Λυκαβηττόν, καὶ ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν πλείστων ἡ αὐτὴ ἀλλόκοτος φράσις ἐξέρχεται: «Πάει νὰ σκοτωθῇ!»

Τί διεδραματίζετο; [illegible] «ἐπήγαινε νὰ σκοτωθῇ» ὑπὸ τοιαύτην πλήμμυραν φωτὸς καὶ ὑπὸ [illegible] θεατῶν, καὶ ἂν ἦτο ἀρχαῖος μονομάχος; Ἦτο, ἁπλούστατα, εἷς ἄνθρωπος, τρελλός, κατὰ τὴν πιθανωτέραν ἐξήγησιν, ὅστις ἔκρινεν εὔκαιρον νὰ ἐπιφανῇ αἴφνης ἐπὶ τῆς ὁδοῦ σπεύδων νὰ ἀναρριχηθῇ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ ὑποδηλῶν σαφῶς ὅτι μεταβαίνει ὅπως θέσῃ τέρμα εἰς τὸν βίον του. Ἡ φρικώδης ἀπόφασις ἠκούσθη, ἐνοήθη, μετεδόθη αὐτοστιγμεὶ καὶ ἐπιστεύθη, χάρις εἰς τὴν ἀπὸ τινος ἀκμάζουσαν ἐπιδημίαν τῶν αὐτοκτονιῶν. Καὶ τρέχουσιν ἐν συγκινήσει ὄπισθεν τοῦ ὑποψηφίου αὐτοκτόνου, ἀλλὰ ἀναγκάζονται νὰ σταματήσωσιν ὑπὸ τὰς δυσβάτους ἀνωφερείας τοῦ βράχου. Καὶ μόνον τινές, τολμηρότεροι, διοργανίζουσιν αὐτοσχέδιον σῶμα ἰχνηλασίας ἐπὶ κεφαλῆς ἀστυνομικῶν κλητήρων καὶ χωροφυλάκων, καὶ ἀνέρχονται διασκορπιζόμενοι ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ λόφου. Ἀλλ' ὁ ἥρως τῆς κωμικωτραγικῆς σκηνῆς δὲν ἀνευρίσκετο· ἴσως ἔκρινε προσφορώτερον νὰ ἀναβάλῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος καὶ νὰ ἐξαφανισθῇ. . . ἀπὸ μηχανῆς.

★

Ἐπειδὴ τὰ πειράματα τῆς εἰκονογραφικῆς παραμορφώσεως τῆς μνηστῆς τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου ἐξακολουθοῦσι, τὸ «Ἄστυ» δημοσιεύει σήμερον ἐν μεγάλῳ σχήματι λίαν καλλιτεχνικὴν εἰκόνα αὐτῆς. Εἰς τὸ αὐτὸ φύλλον τῆς εἰκονογραφημένης συναδέλφου θὰ θαυμάσητε ἓν ἔκθεμα τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἐκθέσεως ἀπροσδόκητον καὶ θὰ ἐντρυφήσητε εἰς γελοιογραφίας πράγματι ἐπικαίρους.

★

Φιλολογικὴ πρόοδος.

Ἀγγέλλεται ἡ μετάφρασις τῆς «Γῆς» τοῦ Ζολᾶ. Ὁ φιλόμουσος μεταφραστὴς πρὶν ἢ διαπράξῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἔσπευσε νὰ διαφωτίσῃ τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν περὶ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων προσόντων τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ μυθιστορήματος αὐτοῦ. Καὶ οὕτως εἴδομεν κάπου ὅτι ἐκεῖνος μὲν εἶνε ὁ ἄριστος τῶν μυθιστοριογράφων τῆς Γαλλίας, ἐκεῖνο δὲ τὸ ἄριστον τῶν μυθιστορημάτων, «τυχὸν τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ μεταφρασθὲν εἰς πάσας τὰς γλώσσας». Καὶ οἱ μὲν πολλοὶ καταπίνουσι καὶ ταῦτα, ὅπως καὶ πᾶσαν περὶ μεταφράσεως ὁποιουδήποτε γαλλικοῦ μυθιστορήματος ἀγγελίαν, ἀπὸ τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ μέχρι τῶν τοῦ Ρισεβούργ. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ τινες, ἐλάχιστοι οὗτοι, — μεθ' ὧν τολμῶμεν καὶ ἡμεῖς νὰ συγκαταλεγώμεθα — μὴ συμφωνοῦντες πρὸς τὰς γνώμας καὶ μὴ συμμεριζόμενοι τὴν σπουδὴν τοῦ Ἕλληνος ἢ φιλέλληνος μεταφραστοῦ. Οὗτοι γινώσκουσιν, ἐξ ἄλλων δυστυχῶς πηγῶν, ὅτι ὁ Ζολᾶ ἂν δὲν εἶνε ὁ ἄριστος τῶν συγγραφέων, εἶνε ἔξοχος καὶ μέγας συγγραφεύς· ἀλλὰ τὸ ἔξοχον καὶ μέγα αὐτοῦ δὲν ἐπιβάλλει ὡς ὑποχρέωσιν καὶ τὴν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν μετὰ τόσης σπουδῆς προσφορὰν τῶν ἔργων του, καὶ μάλιστα ἔργων ὡς ἡ «Γῆ», ἅτινα δύνανται νὰ μεταφράζωνται εἰς πάσας τὰς γλώσσας, ἀφοῦ εἶνε τοῦ Ζολᾶ, ἀλλ' οὔτε «τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας» τυγχάνουσιν, ἀφοῦ προξενοῦσι σκάνδαλα καὶ ἐξεγείρουσι διαμαρτυρήσεις, πολὺ δὲ περισσότερον δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τύχωσιν ἑλληνιστὶ ἀναγνωστῶν Ἑλλήνων, καὶ διὰ λόγους ἠθικούς, ἀλλὰ κυρίως καὶ διὰ λόγους αἰσθητικούς. Ἂν τὴν ὠμὴν γυμνότητα τῶν παραστάσεων τοῦ συγγραφέως τῆς «Γῆς» λαμπρύνῃ τὸ ἄπτωτον καὶ ἀπαράμιλλον ὕφος, ἀλλ' ὁ Ζολᾶ εἰς χεῖρας πρωτοπείρου ἢ ἀδεξίου μεταφραστοῦ κινδυνεύει νὰ μεταβληθῇ εἰς εἶδός τι Πὼλ δὲ Κώκ, κυνικωτέρου καὶ χυδαιοτέρου.

★

Εἰς τὸν Δεκαστριάδην, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων του, δωρεῖ ἡ σύζυγός του ζεῦγος ὡραίων ἐμβάδων ἃς ἐκέντησε μόνη.

Καὶ ὁ Δεκαστριάδης εἰς ἄκρον συγκεκινημένος:

— Γυναῖκά μου, σοῦ ὑπόσχομαι, ὅτι θὰ φορῶ αὐταῖς ταῖς παντόφλαις εἰς ὅλην μου τὴν ζωήν!

ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΚ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗΣ

(Ἰδιαίτερον τηλεγράφημα **Ἐφημερίδος***)*.

ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ, 3|15 Σεπτεμβρίου, ὥρ. 5,10' μ. μ.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀπέρχεται τὴν προσεχῆ Τετάρτην εἰς Βερολῖνον. Διερχόμενος διὰ Βιέννης, θὰ ἀπέλθῃ εἰς Γμοῦνδεν, ὅπως ἐπισκεφθῇ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ δούκισσαν τῆς Κουμβερλάνδης. Ἐν Βιέννῃ θὰ διατρίψῃ μίαν μόνην ἡμέραν. Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος ἀναμένεται ἐνταῦθα τὴν 8)20 Σ)βρίου.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ
ΕΠΙ ΤΗι ΜΝΗΣΤΕΙΑι ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ 3ου ἐν Λαρίσῃ ἀρχηγείου στρατοῦ ὑποστράτηγος κ. Βλάσιος Βαλτινὸς ἀπέστειλε τὴν 27 Αὐγούστου πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα Γεώργιον τὸ ἑπόμενον τηλεγράφημα:

Πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων
ΓΕΩΡΓΙΟΝ Α'.

Κοπεγχάγην.

Πάντες οἱ ὑπὸ τὰς διαταγάς μου ἀξιωματικοὶ μὲ παρεκάλεσαν νὰ καθυποβάλω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα τὰ συγχαρητήρια καὶ εἰλικρινεῖς εὐχάς των ἐπὶ τῷ εὐτυχεῖ γεγονότι τῶν ἀρραβώνων τῆς Αὐτοῦ Βασιλικῆς Ὑψηλότητος τοῦ Διαδόχου τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου πρίγκιπος Κωνσταντίνου μετὰ τῆς Αὐτῆς Αὐτοκρατορικῆς Ὑψηλότητος πριγκιπίσσης τῆς Γερμανίας Σοφίας.

Συμμεριζόμενος τὴν χαράν των τολμῶ νὰ καθυποβάλω ἐπίσης τὰς ἰδίας μου εὐχὰς καὶ συγχαρητήρια καὶ παρακαλῶ τὴν Α. Μ. νὰ συντελέσῃ εὐαρεστούμενος ὅπως γείνῃ γνωστὸν εἰς τοὺς σεπτοὺς μελλονύμφους τὸ ἐμπεριεχόμενον τοῦ παρόντος τηλεγραφήματος.

Ὅλως ἀφωσιωμένος.

Ὁ στρατηγὸς
Β. ΒΑΛΤΙΝΟΣ

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς εἰς τὸ τηλεγράφημα τοῦτο ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς:

Στρατηγὸν Βαλτινὸν

Λάρισαν.

Εὐχαριστῶ ὑμᾶς ὡς καὶ ἅπαντας τοὺς ὑφ' ὑμᾶς ἀξιωματικοὺς εἰλικρινῶς διὰ τὰ συγχαρητήρια ὑμῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

Τό τε τηλεγράφημα τοῦ στρατηγοῦ Βαλτινοῦ καὶ ἡ ἀπάντησις τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἀνεκοινώθησαν δι' ἡμερησίας διαταγῆς τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς τὰ ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ στρατιωτικὰ σώματα.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΟΥ ΛΟΜΒΑΡΔΟΥ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩι

(Ἰδιαίτερον τηλεγράφημα **Ἐφημερίδος.***)*

ΖΑΚΥΝΘΟΣ, 3 Σεπτεμβρίου, ὥρα 6,54' μ. μ.

Πολυπληθὲς καὶ ἐπιβάλλον μνημόσυνον, κατὰ τὰ ἐνταῦθα εἰθισμένα, ἐτελέσθη σήμερον ἐν τῷ νεκροταφείῳ εἰς μνήμην τοῦ Λομβάρδου. Ἡ ἀπὸ τῆς οἰκίας του ἐκκινήσασα παράταξις, ἐν συνοδίᾳ τῶν οἰκείων καὶ πολυαρίθμων φίλων, ἐνεῖχέ τι τὸ ἐξόχως σεμνοπρεπὲς καὶ συγκινητικόν. Ἡ ἀνέλιξις τῆς παρατάξεως [illegible] ἐπὶ μνημοσύνοις διῆκεν εἰς μῆκος ἀρκετῶν μέτρων. Ἡ λαμπὰς τοῦ τάφου ἐπὶ βαρυτίμου ἀργυροῦ κηροπηγίου στηριζομένη καὶ αἱ τέσσαρες ἄλλαι παμμεγέθεις ὅμοιαι λαμπάδες, τὰ κάνιστρα τὰ πλήρη ὀγκωδῶν προσφορῶν καὶ σπανίων ἀνθέων, περιεκυκλοῦντο ὑπὸ μελανειμονούντων φίλων, κρατούντων στεφάνους καὶ τεραστίων διαστάσεων ἀνθοδέσμας. Κατόπιν εἵποντο ἐν μακροτάτῃ διπλῇ σειρᾷ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου ἐν πένθει κρατοῦντα ποικίλας τῷ σχήματι καὶ μεγέθει ἀνθοδέσμας. Ἅπασα ἡ μακροτάτη αὕτη παράταξις παρίστα κινητὸν παμμεγέθη ἀνθῶνα ἀποπνέοντα μυρόεσσαν εὐωδίαν. Ἦσαν οἱ φίλοι τοῦ ἀποθανόντος μέν, ἀλλὰ ζῶντος ἐν ταῖς καρδίαις των ἀρχηγοῦ των, προσερχόμενοι ἐν ὀδύνῃ ὅπως καταθέσωσιν ἐπὶ τοῦ τάφου του μυροβόλα ἄνθη, εἰς ἔκφρασιν ἀφοσιώσεως καὶ λατρείας εἰς τὴν μνήμην του. Ἡ θεία ἱερουργία, τελεσθεῖσα ὑπὸ ὀκτὼ ἱερέων, ἐγένετο μεγαλοπρεπής. Μετ' αὐτὴν δὲ ὁ ἀξιόλογος γυμνασιάρχης Κ. Γράβαρης ἀπήγγειλεν ἐπιμνημόσυνον λόγον, ἡ καλλιέπεια τοῦ ὁποίου συνεκίνησε πάντας. Αἱ χιλιάδες τοῦ πλήθους εἶτα συνέρρευσαν ἐπὶ τοῦ τάφου, ὅπου ὁ ἀρχιερεὺς Χαριάτης, αὐτόκλητος προσελθών, ἀπήγγειλε τὰς νενομισμένας εὐχάς. Ὀδυνηρὰν αἴσθησιν παρήγαγεν ἡ εὔγλωττος ἀπουσία τοῦ Λάτα.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ ΠΕΤΕΡΧΩΦ

Ὁ «Κζᾶς» τῆς Κραβοβίας μεταδίδει ἐξ ἀσφαλοῦς πηγῆς τί εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν, ἐπανελθὼν ἐκ Πέτερχωφ. «Ἀπῆλθον εἰς Ρωσσίαν, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, ὅπως φέρω πρὸς τὸν Τσάρον αὐτοπροσώπως τὴν διαβεβαίωσιν τῆς φιλίας καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης μου. Κατ' ἀρχὰς ὁ Τσάρος ἔδειξε μεγάλην πρός με ἐπιφύλαξιν· ἐφοβεῖτο προφανῶς ὅτι θὰ ἠξίουν παρ' αὐτοῦ πολιτικὰς ἀπαιτήσεις, ἀλλ' ὅτε εἶδεν ὅτι ἐπιμελῶς ἀπέφευγον νὰ θίξω τοιαῦτα ζητήματα, ἡ ψυχρότης του ἐξέλιπεν». Ὁ αὐτοκράτωρ ὡς δεῖγμα τῶν εἰρηνικῶν προθέσεων τοῦ Τσάρου ἔφερε τὴν περίπτωσιν ὅτι οὐδαμοῦ ἐμνημόνευσε τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν ἐχθρικῶν διαθέσεων τῆς βιενναίας αὐλῆς, καίτοι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶνε ἐν Ρωσσίᾳ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Φρονῶ ἐν πεποιθήσει, προσέθηκεν ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος, ὅτι ἀτομικῶς ὁ Τάρος ἐπιθυμεῖ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης καὶ ἡ εἰς Πέτερχωφ μετάβασίς μου ὑπῆρξεν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν εὐχάριστος. Δὲν εἶνε δὲ βέβαιον ὅτι θὰ ὑπερισχύσωσιν ἐπὶ τέλους αἱ πανσλαβιστικαὶ ῥοπαί». Τελευτῶν ὁ αὐτοκράτωρ ἀνήγγειλεν ὅτι ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Φραγκίσκον Ἰωσὴφ τί ἐγένετο ἐν Πέτερχωφ, φρονεῖ δ' ὅτι διελύθη πᾶσα ὑπόνοια τοῦ φίλου καὶ συμμάχου ἡγεμόνος.

ΟΙ ΕΝ ΑΙΓΙΩι ΣΕΙΣΜΟΙ

Ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σ. Μητροπολίτου, ἥτις θέλει συνάξει ἐράνους πρὸς βοήθειαν τῶν ἐκ τοῦ σεισμοῦ τοῦ Αἰγίου παθόντων ἀπόρων. Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην θέλουσιν ἀποτελέσει πιθανῶς πάντες οἱ ἀποτελέσαντες καὶ τὴν κατὰ τὸ 1887 συσταθεῖσαν ὑπὲρ τῶν τότε ἐκ τοῦ σεισμοῦ παθόντων, ὡς ταμίου παραμένοντος τοῦ κ. Παντιᾶ Ράλλη. Ὁ κ. Ἀνδρέας Συγγρός, μαθὼν τὸ τοιοῦτο χθές, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν κ. Πρωθυπουργὸν ὅτι διαθέτει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον 5,000 δραχμῶν.

★

Κατὰ τὰς χθὲς ἀφικομένας ἐνταῦθα εἰδήσεις, ἐκ τῆς ἐπὶ τόπου ἐξετάσεως τῆς ἐπιτροπῆς τῶν μηχανικῶν ἀπεδείχθη ὅτι πᾶσαι